

Handläggare
Nette Bygren
Telefon: 08-50828866**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2023-11-14, p. 12

Flytt av södra Akallalänken

Remiss från stadsbyggnadsnämnden dnr 2019-15337

Förvaltningens förslag till beslut

Tillstyrka att tillstånd ges till flytt av del av Akallalänken inom Igelbäckens kulturresevat under förutsättning att intrånget skäligen kompenseras och att tillståndet villkoras med krav på kompensationsåtgärder i nivå med detta. Förslagsvis bör tillståndet villkoras med följande krav på kompensationsåtgärder:

- a. En dämning av Djupanån nedströms Djupan ska utredas och genomföras enligt förslag 6 i Stockholms lokala åtgärdsplan (LÅP MHN/2021:36) för Igelbäcken
- b. Meandring av Igelbäcken uppströms Kymlingelänken ska genomföras enligt förslag 12 i Stockholms lokala åtgärdsplan (LÅP MHN/2021:36) för Igelbäcken
- c. Bullerdämpande åtgärder mot kulturresevatet längs E18 ska utredas och genomföras
- d. Åtgärderna ska utformas och genomföras i den utsträckning som krävs för att kompensera intrånget och i samråd med Stockholms stad och tillsynsmyndigheten
- e. Plan och ritningar för kompensationsåtgärderna ska redovisas till tillsynsmyndigheten för godkännande inom ett år efter att tillståndet vunnit laga kraft
- f. Kompensationsåtgärderna ska genomföras inom två år efter att tillsynsmyndigheten har godkänt planen och ritningarna enligt punkten e.

Bakgrund

Inför öppnandet av Förbifart Stockholms delsträcka Häggvik-Hjulsta behöver Akallalänkens södra del kopplas bort från Hjulsta trafikplats och istället kopplas mot Hjulstastråket. Det nya läget ingår i detaljplanen för Förbifart Stockholm, Hjulstamotet. För att möjliggöra flytten behöver mark inom Igelbäckens kulturresevat tas i anspråk.

Om reservatstillstånd för den nya vägdragningen beviljas är det stadsbyggnadskontorets avsikt att föreslå kommunfullmäktige att den berörda delen av reservatet upphävs. Stadsbyggnadskontoret skriver att tillståndsfrågan därför bör prövas på samma sätt som ett upphävande, d.v.s. att synnerliga skäl finns och skäligen kompensationsåtgärder vidtas.

Trafikverket har i sin ansökan föreslagit att de som kompensation bekostar:

- ett cykelställ för ca 10 st cyklar vid parkeringen vid Hansta Hage.
- två bänkar längs med sträckan för meandring av Igelbäcken
- en infoskylt "Naturvärden" vid meandringen av Igelbäcken

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har fått möjlighet att yttra sig över ansökan senast den 28 november 2023.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Miljöförvaltningen anser att behovet av den sammankoppling av Akallälänken och Förbifart Stockholm som beskrivs i ansökan innebär synnerliga skäl att upphäva ca 1,5 ha av Igelbäckens kulturresevat. Detta eftersom ingen annan möjlig placering finns att tillgå, samt att E 18 och den planerade Förbifart Stockholm är anläggningar av riksintresse för kommunikationer.

Miljöförvaltningen bedömer samtidigt att de sökta åtgärderna kan tillåtas under förutsättning att ärendet prövas på samma sätt som ett upphävande, vilket också är stadsbyggnadsnämndens avsikt. Det innebär att intrånget ska kompenseras i skälig utsträckning enligt 7 kap. 7 § miljöbalken.

Påverkan på natur- och rekreationsvärden i Igelbäckens kulturresevat

Syftet med Igelbäckens kulturresevat är att för framtiden bevara ett rikt kulturlandskap som har stort värde för friluftslivet samt en nyckelfunktion i den regionala grönstrukturen för Stockholms biologiska mångfald.

Området som helhet utgör en del av Stockholms blågröna infrastruktur (ESBO) och är utpekat som värdekärna i såväl ESBO som den regionala grönstrukturen (Järvakilen). Vägens dragning bedöms utöver direkta markanspråk om 1,5 ha att påverka genom ökat buller och störningar från trafiken. Detta försämrar de rekreativa kvaliteterna samt ökar störningarna även för djur då påverkanszon från vägen förskjuts in i reservatet.

I den yta som kommer att tas i anspråk ligger en betespräglad moränkulle med påtagligt naturvärde som kommer att försvinna

helt. Kullen består av enbuskar, nyponrosor, enstaka björkar samt ett dussin arter som hör till ålderdomligt kulturlandskap.

Övrig mark som kommer tas i anspråk är påverkat av det tidigare bygget av E18 för ca 15 år sedan och domineras av gräs, ruderväxtlighet och planterade björkar. Över tid skulle ytan dock ha potential att utveckla höga naturvärden, särskilt den del som ligger inom en befintlig beteshage.

Vägen kommer också att gå dikt an en hävdad gräsmark med högt naturvärde, som sannolikt kommer att påverkas negativt under anläggnings- och driftskedet. Artvärdet består i kärlväxter knutna till gammalt kulturlandskap som slån, gullviva, ängshavre och backtimjan, brudbröd, knölsmörblomma, mandelblom, ängsfryle, stor blåklocka, buskviol. Äldre uppgifter finns om bl.a. säfferot, korskovall, backtimjan, stor bockrot, flentimotej, backnejlika och backklöver.

En tillfällig byggväg kommer att anläggas på en ängsyta som idag betas, och kommer att behöva återställas.

Sammantaget medför en ytförlust på 1,5 ha, förlorade naturvärden inom en värdekärna för den regionala Järvakilen och inom Stockholms blågröna infrastruktur samt ökad störning genom förflyttad påverkanszon från vägtrafik påtagligt negativa konsekvenser för reservatets ekologiska och rekreativa värden.

Kompensation

Beslut om upphävande av ett naturreservat får meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning på naturreservatet eller på något annat område.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att Trafikverkets förslag på kompensationsåtgärder i sammanhanget är engångsåtgärder utan betydelse för de ekologiska värden som går förlorade i och med flytten av vägen. Trafikverkets föreslagna åtgärder kan inte anses kompensera för den påtagliga negativa påverkan som en flytt av vägen och ett kommande upphävande innebär.

Nämnden anser att det bästa sättet att kompensera för intrånget i Igelbäckens kulturreservat skulle vara att skydda motsvarande yta med likvärdiga naturvärden i anslutning till reservatet. Detta då det genom andra typer av åtgärder är svårt att uppnå en skälig kompensation som motsvarar intrånget i ett långsiktigt skyddat område.

Det finns dock i dagsläget ingen *tillgänglig* mark med motsvarande värden angränsande reservatet varför intrånget i reservatet behöver kompenseras med andra åtgärder som kan fastslås i ett tillstånd.

Kompensationen för intrånget föreslås istället fokusera på att stärka ekologiska kvaliteter som också bidrar till att förstärka stadens blågröna infrastruktur samt åtgärder som höjer de rekreativa upplevelsevärdena inom reservatet. Under Stockholms tillväxt med omfattande byggnation, har en stor del av stadens vattendrag och våtmarker försvunnit eller kulverterats. Våta livsmiljöer har därför blivit alltmer sällsynta. Ett återskapande och förstärkning av dessa miljöer skulle därför stärka den blågröna infrastrukturen inom reservatet och i staden som helhet.

En betydande del av Igelbäckens kulturresevat är bullerutsatt av vägtrafiken från E18. Åtgärder som minskar bullernivåerna i kulturresevat skulle ha en betydande positiv inverkan för områdets rekreativa kvaliteter.

Förvaltningen föreslår därför att stadsbyggnadsnämnden beslutar om följande villkor om kompensationsåtgärder.

1. En dämning av Djupanån nedströms Djupan ska utredas och genomföras enligt förslag 6 i Stockholms lokala åtgärdsplan (LÅP) för Igelbäcken

Dämningen av Djupanån syftar till att öka landskapets vattenhållande funktion. Det berörda området innefattar Djupanåns sträcka och mark nedströms Djupan fram till cirka 200 meter norr om Barkarby flygfält. Marken har bra hydrologiska förutsättningar för anläggande av en våtmark.

För att främja platspecifika förutsättningar och utveckla den fuktiga lövskogen till sumpskog kan dämningen göras etappvis genom att bygga trösklar mellan olika delområden. För att minimera ingreppet i landskapet och så långt som möjligt undvika schaktning bör de platspecifika höjd- och geotekniska förhållanden utredas, samt vilka långsiktiga konsekvenser som dämningen skulle kunna innebära.

2. Meandring av Igelbäcken uppströms Kymlingelänken ska genomföras enligt förslag 12 i Stockholms lokala åtgärdsplan (LÅP) för Igelbäcken

En förstudie har tagits fram under 2022 på uppdrag av länsstyrelsen. Förslagen i studien kan användas för vidare utredning eller som utgångspunkt för framarbetning av nya förslag där förutsättningarna bedöms mer lämpliga.

En meandring uppströms Kymlingelänken ökar vattendragets vattenhållande funktion och motverkar att artbeståndet tar skada av

höga vattenflöden under perioder med mycket regn. Ett meandrande vattendrag har en vattenfåra vars längd kan överstiga ett kanaliserat vattendrag 2-3 gånger eller mer. Vattnets uppehållstid ökas med motsvarande faktor, vilket även ger en positiv effekt på den naturliga självreningen. Exakt sträcka för en meandring behöver utredas för att kunna nyttja befintliga höjd- och markförutsättningar.

3. Bullerdämpande åtgärder mot kulturreseptatet längs E18 ska utredas och genomföras

Trafikverket bör utreda möjliga åtgärder inkl. kostnader i syfte att minska ljudnivån i reservatet för att minska störningen för djur och människor.

Alla åtgärder bör utredas och genomföras i samråd med Stockholms stad och tillsynsmyndigheten för reservatet.

Miljöförvaltningen bedömer att åtgärderna är skäligen efter en rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § miljöbalken sett till det aktuella intrånget i reservatsvärdena.

Kumulativa effekter

För den planerade s.k. Hjulstaöglan kommer ytterligare mark av Igelbäckens kulturreseptat att tas i anspråk. Området för Hjulstaöglan angränsar till området för Akallalänken åt nordväst och omfattas av ca 3 ha naturmark. Området för Hjulstaöglan hyser även det ekologiska och rekreativa värden och ligger strategiskt inom stadens blågröna infrastruktur. Reservatsskyddet på denna yta kommer att behöva upphävas av kommunfullmäktige för att möjliggöra vägen. Förvaltningen anser att båda dessa intrångs kumulativa effekter ska ses i ett sammanhang, då de tillsammans påverkar såväl ekologiska som rekreativa värden för Igelbäckens kulturreseptat samt stadens blågröna infrastruktur.

Anna Hadenius
Förvaltningschef
Miljöförvaltningen

Maria Svanholm
Avdelningschef
Miljöförvaltningen

Bilagor

1. Trafikverkets ansökan om flytt av Akallalänken